

Az első füzet vezetőczikke *Szalay Imre* h. főfelügyelő tollát dicséri, a ki Múzeumainkról czimen a múzeumok építéséről és belső felszereléséről sajtó alatt lévő kézikönyvből nyujt izelítőt. A második főczikket *Ferenczi Zoltán*, az egyetemi könyvtár igazgatója írta A nép- és városi közkönyvtárakról czimmel. A füzet további czikkei: Archaeologiai kutatások *Divald Kornéltól*; Jelentés a debreczeni városi múzeum 1906. évi régészeti ásatásairól, *Zoltai Lajostól*; A könyvtári anyag kiselejtezése dr. *Gulyás Páltól*; Egy régi templomi székről *Mihalik József* szerkesztőtől; Múzeumok és műemlékek *T. G.*-től. Kisebb közlemények s hivatalos közlemények zárják be a tartalmas füzetet, melynek régészeti és műtörténeti részét számos sikerült hasonmás is élénkíti. A valóban előkelő nyomdai kiállítás a Stephaneum r.-t. érdeme. —sp—

Calvi, Emilio: *Bibliografia generali di Roma. Volume I. Bibliografia di Roma nel Medio Evo (476—1499).* Roma, 1906. Ermanno Loescher e Co. (Bretschneider & Regenberg). 8-r. XXIII, 175 l. Ára 15 L.

Közel harmincz esztendő mult el azóta, hogy az olasz földmívelés- és kereskedelemügyi miniszter egy rendeletével életbe lépett a *Bibliografia romana* összeállítására egybehívott bizottság, melynek *Narducci* elnöklete alatt *Castellani*, *Pericoli*, *Cugnoni* s a kit első helyt kellett volna emlitenünk, *Cerroti* voltak működő tagjai.

A *Bibliografia romana* sokat ígérő czíme alatt megjelent munka azonban némi csalódást okozott, mert az örök várost minden oldalról megvilágító könyvészet helyett csupán a római születésű írók lexikonát kaptuk — azt is csonkán, mert a vállalat befagyott.

A mit a bizottság nem tudott, vagy nem akart nyujtani, azzal megajándékozta a tudós világot a bizottság egyik tagja, *Francesco Cerroti*, a ki harmincz évi kutatás eredményeit foglalta össze *Bibliografia di Roma medioevale moderna* című, sajnos ugyancsak csonkán maradt művében. E nagyszabású, hat részre tervezett műnek, ugyanis csupán a *Storia ecclesiastico-civile*-t magában foglaló első kötete jelent meg két évvel a gyűjtő halála után, 1893-ban, *Ottavio Cerroti* gondozásával, s nem kevesebb, mint 9292 számot tartalmazott. A *Cerrotiak* munkájának nagy érdemei, adataik megbízhatósága, bősége és áttekinthetősége közismeretűek; e bibliografia nélkülözhetetlen segédkönyve mindazoknak, a kik Róma egyháztörténetével behatóbban foglalkozni kívánnak. Valóban örök kár, hogy a tervezett további részek, melyek az örök város lát- és térképeit, irodalmi, művészeti, polgári és fizikai történetét tartalmazták volna, nem jöhettek létre.

Emilio Calvi a legújabb római könyvészet összeállítója talán

jobban tette volna, ha a *Cerroti* tervét magáévá téve s a hagyatékban esetleg felfalálható anyagot felhasználva, e régóta nélkülözött részek összeállítására vállalkozik s a nagy arányokban megindított vállalatot a kezdethez méltóképpen befejezi. Azonban e helyett Emilio *Calvi*, nem lévén megelégedve *Cerroti* anyagbeosztásával, jobbnak látta előlről kezdeni a munkát s egy amattól teljesen független bibliografiát kidolgozni.

E dolgozatnak első kötete fekszik előttünk, mely a középkori Rómára vonatkozó irodalmat repertorizálja. De persze korántsem az egész irodalmat. *Calvi*t első sorban a *civitas romana* érdekelvén, szinte kizárólag a római népre és községre vonatkozó irodalmat gyűjtötte össze, ideértve a fontosabb helyrajzi és műtörténeti vonatkozásokat is. Az egyháztörténetet, tekintettel *Cerroti* magisztrális munkájára teljesen el akarta mellőzni, de később az arany középutat választva, legalább a legfontosabb műveket e tárgykörből is felsorolta, tekintettel azokra az erős kapcsolatokra, melyek a *civitas romanat* az egyházzal összefűzik.

Ekként 2623 adat gyűlt egybe, melyek a következő négy főcsoportba soroltattak: 1° *Roma in generale nel medio evo*; 2° *Roma nell' alto medio evo (476—999)*; 3° *Roma nel basso medio evo (1000—1399)*; 4° *Roma nel secolo XV (1400—1499)*. E négy fejezetet a bibliografiai források kimutatása s Róma általános történetére vonatkozó művek jegyzéke vezeti be, az egyes részek pedig a főbb tárgycsoportok szerint nagy betűvel jelzett alosztályokra szakadnak, melyek száma a szükséghez képest változik. Minden egyes főkorszak bibliografiája két részből áll, egy általános és egy különösből s míg az általános rész fő tárgyi csoportok szerint van alszakokra osztva, addig a különös rész alosztályai időrendi szempontok szerint állítottak fel. Például álljon itt a régibb középkor felosztása. I. Általános rész. *A) Generalità — Storia civile. B) Storia ecclesiastica e religiosa. C) Governo — Amministrazione del Comune, Patriziato ecc. D) Topografia — Epigrafia. E) Storia artistica. F) Numismatica — Sfragistica. G) Culture, istruzione ecc. H) Liturgia. I) Legislazione, Divitto.* II. Különös rész: *A) Secolo V. e caduta di Roma (476—499). B) Secolo VI. (500—599) stb.*

A mi már most az ezen keretekben feldolgozott anyagot illeti, az két szempontból eshetik bírálat alá, ú. m. a teljesség s a bibliografiai leírás módszere szempontjából.

Az elsőre nézve tartózkodó álláspontra kell helyezkednem. Nem lévén Róma történetével foglalkozó szakember, az anyag teljességét nem ellenőrizhetem; e tekintetben legyen elég J. *Sauer* freiburgi tanárnak a *Deutsche Literaturzeitungban* (1907. évf. 14. sz.) megjelent kritikájára utalnom, a ki nem egy adalékkal igazolja *Calvi* hiányosságát.

A mi a bibliografiai cikkelyek módszereit illeti, az is sok kívánni valót hagy hátra, még akkor is, ha nem azon szabályokat használjuk zsinórmértékül, melyeket a bruxellesi *Institut* újabban felállított. Legnagyobb fogyatkozása, hogy szerző nem jelezte azonnal szembetűnő, világos módon azt a körülményt, vajjon a leírt könyvet vagy cikket saját szemével látta-e vagy sem. S így nem tudjuk megállapítani, hogy következtelenség vagy tájékozatlanság kifolyása-e például az a körülmény, hogy a rétnagyság, lapszámolás hol fel van tüntetve, hol meg elmaradt. Egy másik nem csekélyebb hiánya az is, hogy a kiadó vagy nyomtató neve sehol sincs feltüntetve, a mi az illető dolgozat feltalálását, esetleges megrendelését éppen nem teszi könnyűvé.

E fogyatkozásokkal szemben dicsérőleg kell kiemelnem szerző azon eljárását, hogy az egyes címek után rövid kritikai megjegyzéseket, esetleg tartalmi kivonatokat, néha ismertetésekre való utalásokat is ad, csak hogy itt is szemére kell vetnem a következetesség hiányát. A XIV. század könyvészete pl. 32 címből áll s ezek közül csupán tizenkettő (tehát az egész anyagnak jó egy harmada) van ilyen — sokszor nagyon is szófukar — jegyzettel ellátva. Körülbelül ez az arány az egész munkában. A mi legsajnálatosabb, éppen a legnehezebben megszerezhető folyóirati cikkek mellől hiányzanak a felvilágosító jegyzetek s ekként éppen nem kimélik meg a kutatót azon gyakran meddő utánjárástól, a mely egy-egy címében sokat ígérő, de lényegileg keveset markoló cikk felhajszolásával jár.

A tetszetős nyomású kötetet két betűrendes mutató zárja be, melyek egyike a címszókat, másika a szerzők s fordítók nevét tartalmazza.

G. P.

Savage, Ernest A. *Manual of descriptive annotation for library catalogues.* London, 1906. Library Supply Company. (Printed by Marlborough, Peustress & Co.) 8-r. V, 3, 155, 16 l. Ára vászonborítékban 5 Sh.

Az angol-amerikai újabb szakirodalmon állandóan végigvonuló vezérmotívum az a gondolat, hogy a közművelődési, ismeretterjesztő könyvtárak jegyzékének elkészítésénél nem szabad beérnünk a könyvek külső leírásával, hanem belső leírásukra is kell törekednünk. Belső leírás alatt itt azt értjük, hogy a pusztá könyvcímeket magyarázó, esetleg kritikai jegyzetekkel látjuk el, a melyek az illető mű tartalmáról, irányáról sőt belső értékéről adnak felvilágosítást. Az ilyen jegyzetkészítésnél: »*descriptive annotation*«-nál számba jöhető szabályokat legrészletesebben eddigelé — tudunkkal — *Savage* fentjelzett műve tárgyalta s foglalta pontokba. A kérdés jelentősége — főleg most, midőn a könyvtárak didaktikai feladatai az érdeklődés homlokterében álla-